

EL PRIMER DE MAIG DE 1902 A PALMA A TRAVÉS D'UNA CARTA DEL MESTRE D'OBRES GASPAR REYNÉS I COLL.

JORDI VIDAL I REYNÉS

En aquest article analitzam una carta¹ que enviaren Gaspar Reynés Coll (Alaró, 1845-Palma, 1911) i la seva dona Joana Font i Mas (Palma, 1845-1924), neboda de l'escultor Lluís Font i Martorell² als seus fills Guillem³ i Gaspar Reynés Font,⁴ aleshores estu-

¹ Arxiu Privat de l'autor. 4 fulls 13 x 20 cm.

² Lluís Font i Martorell (Palma, 1839-1904). La seva obra més coneguda és l'*Assumpció de la Verge* de la façana principal de la Seu (1886). Vid. *Diccionario 'Rafols' de artistas contemporáneos de Catalunya y Baleares*. Barcelona, 1987, tom 2 pg. 64. Cf. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, V, Palma, 1988 i segs., 378-379. La família Font regentava aleshores la "Fonda del Vapor" (carrer de Can Verí, cantó amb la placeta del Rosari). Vid. VERDAGUER, M.: *La Ciutat esvàida*, Palma, 1977, 44-45.

³ Guillem Reynés Font (Palma, 1877-1918), arquitecte modernista, titulat a Barcelona (1905). Com a arquitecte diocesà treballà amb A. Gaudí i J. Rubió a la Seu de Mallorca i a Lluç (1908-1918). Efectuà, a més, reformes a alguns temples de Palma. Com arquitecte provincial (1906-1918) executà diferents treballs: un pavelló del Manicomi Provincial (1910), actuacions al Passeig Sagrera (1910), a l'Almudaina (1915), saló de sessions de la Diputació (1918), etc. També actuà a Inca, Menorca i Eivissa. Els anys 1908-1911 dirigí les obres de Ca'n Casasayas (projecte de Francesc Roca). Un altre estil que treballà va ser el regionalisme, que deixà patent a l'església inacabada de Biniamar (1911), Ca'n March (1917), residència de Joan March a Cala Rajada (1915), etc. L'any 1906 participà al Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Aixecà els plànols dels castells roquers de Mallorca per a una obra de l'Arxiduc Lluís Salvador (1910) i publicà diferents articles i conferències al BSAL i a la "Veu de Mallorca" (1917-1918). L'any 1912 va ser nomenat acadèmic de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Palma. Deixà moltes obres sense finalitzar, ja que morí de manera inesperada com a conseqüència del grip de l'any 1918. Cf. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, XIV, 278-279; SEGUI, M.: *Arquitectura contemporànea en Mallorca (1900-1947)*, Palma, 1990, 61; RAYO, P.: "L'arquitectura a Inca durant el segle XX (1900-1940)", *I Jornades d'Estudis Locals*, Inca, 1994, pg. 225-226; *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona, 1989 (2ª), 19, 324.

⁴ Gaspar Reynés Font (Palma, 1884-1964), metge. Obtingué el títol de Medicina i Cirurgia a Barcelona (1908). Després d'exercir a Alaró, passà a dirigir l'any 1915 un dispensari antituberculòs a Palma, on fixà definitivament la seva residència. L'any 1917 ocupà el càrrec de Secretari d'Actes, de 1920 a 1930 va ser comptador i de 1935 a 1936 tresorer del Col·legi de Metges de Balears. De 1920 a 1923 va impartir classes d'Higiene a l'Escola de Nàutica i l'any 1932 va participar en la creació de l'Associació dels Sants Metges Cosme i Damià. Va exercir de forma simultània a l'Institut d'Higiene, al Registre Civil (1917-1946), a Mare Nostrum (va ser un dels seus primers facultatius) i a la Creu Roja (medalla de plata l'any 1920). Vid. TOMÀS, J.: *El Colegio de Médicos de Baleares 1882-1982*. Palma, 1985, 101.

dians a Madrid. A dita carta es fa referència a la vaga i a la manifestació del Primer de maig de 1902⁵ i també a l'imminent enderrocament de les murades de Ciutat. Gaspar Reynés Coll era, en aquells moments, mestre d'obres de la Diputació de Balears, i es veu clarament que el text va adreçat sobre tot a Guillem, futur arquitecte diocesà i provincial.

Les obres més conegudes de Gaspar Reynés Coll són l'ermita del Sant Crist (Llubí, 1896), Ca's Xico (Sóller, 1904) i les cases modernistes de Can Pujol i Can Vallerida a Palma (1903-1907).⁶ La carta està redactada en castellà, encara que es troben molts de mallorquinismes.

Llegim, doncs, una transcripció literal d'aquest document:

GASPAR REYNÉS Y COLL
MAESTRO DE OBRAS

.....
 RAMBLA, 22-PRAL.⁷
 PALMA DE MALLORCA á 2 Mayo de 1902.

SS. D. Guillermo y Gaspar

Madrid

Queridísimos hijos: Ayer recibimos vuestras dos estimadas cartas, su contenido nos satisface lo bastante.

Trabajo me costó encontrarte en la fotografía que nos mandaste recuerdo que agradezco mucho.

En casa Muntaner ó mejor dicho en casa Amengual y Muntaner⁸ han tirado cinco postales con las caricaturas del Sr.

⁵ Els fets d'aquell any es poden consultar a NADAL, A.: *El Primer de maig a Palma*, Palma, 1988, 46-47. En general hi ha coincidència total entre el que diu la premsa i el que explica el matrimoni en la carta objecte d'aquest estudi. Els obrers reivindicaven la jornada de vuit hores, protecció a menors i dones i l'abolició de l'impost de consums. Cf. GABRIEL, P.: *El moviment obrer a Mallorca*. Barcelona, 1973, 19-41 ; PÉREZ, M. P.: "Aproximación a una moral socialista mallorquina a partir de 'El Obrero Balear' 1900-1919", *Estudis Baleàrics*, 43, Palma, 1992, 95-107.

⁶ VIDAL, J.: "Biografía de Gaspar Reynés Coll, mestre d'obres", *Alaró. Noves i parers*, 34, Alaró, 1994, 10-12. Cf. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, XIV, 248-249; SEGUI, M.: *El Modernismo y su tiempo*. Palma, 1989, 120.

⁷ Avui, Rambla 8 (Palma).

⁸ *Estampa Amengual Muntaner*, casa fundada en 1885. Era una impremta on es feien treballs de litografia i enquadernacions. Editava el diari *La Almudaina*. Cf. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, I, 150. Les esmentades caricatures foren publicades a *La Roqueta*, 7-8, Palma, 1902.

*Maura*⁹, *Estadas*¹⁰, *Weyler*¹¹, *Lladó*¹² y *Conde de San Simón*¹³
con motivo del Derribo de las Murallas, que no creo ver nada
realizado,¹⁴

Te las recojeré.

*Ayer tuvimos huelga general con cierre de tiendas y G[racias] á
D[ios] nada que lamentar, hoy supongo gran fiesta es en Madrid
conmemorando el dos de Mayo.*

*Pepe*¹⁵ *nada me ha dicho de tu epístola.*

⁹ Antoni Maura Muntaner (Palma, 1853-Madrid, 1925). Llavors diputat conservador, donà suport a l'enderrocament de les muralles. Cf. M[ARIMON], A.; B[LANES], C.: "Maura Muntaner, Antoni", *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, X, 360-364.

¹⁰ Eusebi Estada Sureda (Palma 1843-1917). Enginyer. Cap d'Obres Públiques de Balears, també defensà la necessitat de tomar les murades de Ciutat. Cf. S[EGUI], M.: "Estada Sureda, Eusebi", *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, V, 101-102.

¹¹ Valerià Weyler i Nicolau (Palma, 1838-Madrid, 1930). Militar mallorquí. L'any 1902 era Ministre de la Guerra. Cf. A[LIER], R.: "Weyler i Nicolau, Valerià", *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona, 1989 (2^a), 311; MARIMON, A.: *El General Weyler, Governador de l'illa de Cuba*. Palma, 1992, 3 i 34.

¹² Mateu E. Lladó, alcalde de Palma l'any 1902. Va rebre de mans del Govern de Madrid la cessió del recinte emmurallat. Cf. "Lledó Lledó, Mateu Enric", *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. VII, 317.

¹³ Lluís de San Simón i Ortega (1864-1938), aleshores diputat conservador per Mallorca. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, XV, 110.

¹⁴ L'enderrocament de les murades s'inicià l'agost d'aquell mateix any i finalitzà el 1909. El primer Pla per a iniciar les obres era de Bernat Calvet (1901). Vid. AAVV: *Mallorca: Història i Cultura*, Mallorca, 1989, 197-198 i AAVV: *Conèixer Palma*, Palma, 1990, 40-41, 44. Queda clar l'escepticisme de Gaspar Reynés Coll.

¹⁵ Josep Reynés Font (Palma, 1879-Bacelona, 1909), soci del seu pare a la fàbrica de rajoles i maons "La Refractaria".

De Carlos¹⁶ hace un siglo que nada he recibido Si viene por esos mundos de Madrid id por las fiestas de la Coronación;¹⁷ puedes pedirle dinero, está en descubierto con migo.

*Recibid el cariño de vuestro padre que ansía de abrazaros.
Gaspar Reynés
y Coll*

Queridísimos hijos. Son en nuestro poder vuestras muy queridísimas [cartas] y me complace lo que en ellas nos decís.

Ayer por aquí ni se oya una mosca, pues si bien los obreros celebraron su fiesta del 1 de Mayo, hicieron sus escursiones fuera de la Ciudad; por la mañana se reunieron en las cuatro Campanas,¹⁸ así es que vimos pasar por la Rambla numerosos grupos con sus banderas, pero muy pacíficos, por la tarde hicieron una gira hasta porto-pi así es que por la Ciudad no se veyá nadie, todas las tiendas estaban cerradas.

Hoy os incluyo el retrato de Luisita¹⁹, ya veréis que por ser hecho de un aficionado que tal os gusta, ya me diréis si conocéis en donde está colocada la niña, supongo que conoceréis la mesa. Pepa²⁰ hoy ha tenido que salir y no sé si podrá escribimos como es su deseo.

Supongo no os olvidaréis de que ayer empezó el mes consagrado á María, si no os es posible practicar la devoción que cotidianamente se ofrece á esta soberana Reyna y madre nuestra, dedicadle una fervorosa plegaria para que os asista en todas vuestras necesidades.

¹⁶ Carles Tauler i Reynés, nebot de Gaspar Reynés Coll. Vivia a Barcelona i es dedicava a diferents negocis.

¹⁷ Alfons XIII assolí la majoria d'edat aqueix mateix any.

¹⁸ Camí del cementeri, al carrer de Jesús. La descripció dels fets és exacta.

¹⁹ Lluïsa Font Reynés, la primera néta del matrimoni Reynés-Font, filla de Josepa Reynés Font i Joan Font i Feliu. Havia nascut poc temps abans, en concret el 22 de setembre de 1901.

²⁰ Josepa Reynés Font (Palma, 1876-1966), casada amb el seu besoncle Joan Font i Feliu (fill del pedagog Sebastià Font i Martorell), funcionari del Banc d'Espanya.

No descuides Guillermo si no has hecho de escribir á D. Cayetano pues el otro día estuve en su casa y conocí que extrañaban no haber recibido carta tuya. Yo conozco que te quiere de veras porque cuando habla de tu se conoce que habla el corazón

no con migo solamente se que lo ha hecho con otras personas en donde yo no estaba, dicen que de la superabundancia del corazón habla la lengua y á el le sucede así.

Y por hoy concluyo, memorias de vuestras hermanas²¹, y un fuerte abrazo de vuestra madre que os quiere con toda el alma.

Juana [Font].

²¹ Es referix a Magdalena, Joana i Josepa Reynés Font. Les dues primeres es ferien religiosos Reparadores.

RESUM

A partir d'una carta familiar, al parer intrascendent, tenim notícia de dues dades importants de la història de la nostra Ciutat: una celebració, insòlita en aquell temps, la del primer de maig i la referència sobre l'enderrocament de la muralla, aconteixement esperat i desitjat pels ciutadans d'aquella època.

ABSTRACT

After a family letter, apparently unimportant, we have news of two important data on the history of our City: a celebration, unusual at that time that of the 1st of May and the reference to the demolition of the City Wall this event had been expected and wished by the citizens of that epoch.